

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

**ЄВРОПА
БЕЗ БАР'ЄРІВ**
громадська організація

АНАЛІТИЧНИЙ БРИФ

**СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ
В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ
ЄВРОПИ: РІВЕНЬ
БЕЗРОБІТТЯ
ТА СОЦІАЛЬНИХ
ВИПЛАТ
ПО БЕЗРОБІТТЮ –
ПОРІВНЯННЯ
ПОКАЗНИКІВ**

Публікацію підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» у межах проєкту «Антикризове управління кордонами та підтримка українських мігрантів». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

Міграційні процеси, спричинені війною в Україні, є наймасштабнішими з часів Другої світової війни. Мільйони українців змушені були покинути власне житло та шукати тимчасового притулку в інших країнах.

Систематичні атаки Росією на об'єкти енергетичної інфраструктури України, які посилися наприкінці 2022 року, спричинили ще більш активну хвилю міграції українських громадян до іноземних держав.

І станом на початок 2023 року чисельність українських біженців, зареєстрованих для тимчасового захисту в Європі чи аналогічних національних схем захисту в Європі зросла з 4,8 до **4,9 МЛН** осіб¹.

При цьому найбільша кількість українських мігрантів звернулася за тимчасовим захистом до таких країн як: Польща, Німеччина, Чехія, Італія, Іспанія та Болгарія.

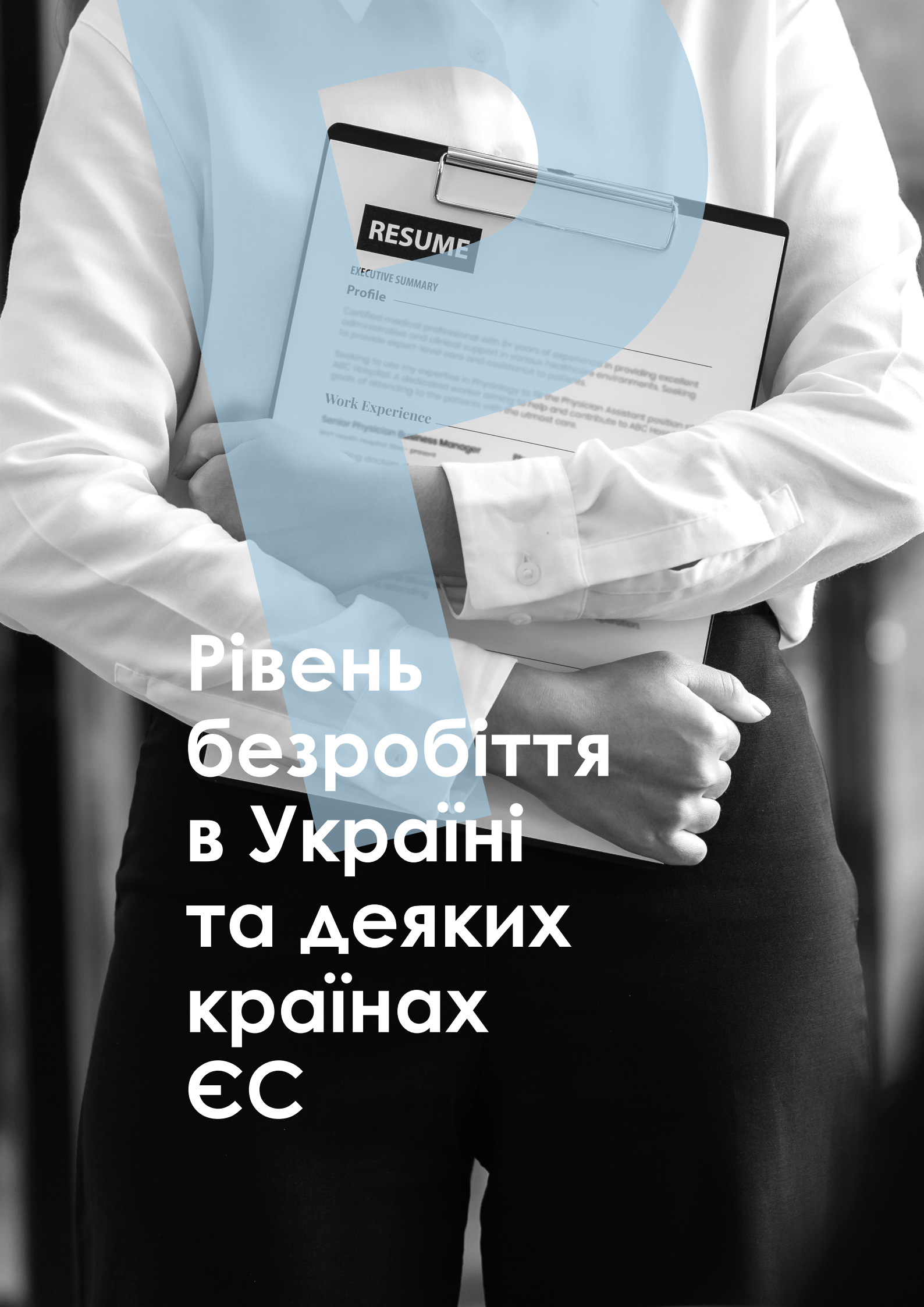
¹

Ukraine refugee situation. UNHCR, the UN Refugee Agency

Назва країни Європейського Союзу, де найбільше zareєстровано біженців з України	Чисельність біженців, zareєстрованих для тимчасового захисту або аналогічних схем захисту (станом на початок 2023 року)
Польща	1.554 млн осіб
Німеччина	1.022 млн осіб
Чехія	475 тисяч осіб
Італія	166.5 тисяч осіб
Іспанія	164.7 тисяч осіб
Болгарія	148.5 тисяч осіб

Переважна більшість цих громадян залишилися практично без джерел існування, через що потребує не лише прихистку, а й повного соціального забезпечення в країні тимчасового перебування, а також доступу до ринку праці.

З огляду на це, аналітиками ЄББ було проаналізовано рівень безробіття, соціальні виплати по безробіттю, а також рівень заробітних плат за низкою спеціальностей в Україні та в шістьох країнах Європейського Союзу, до яких українських біженців виїхало найбільше.

Рівень безробіття в Україні та деяких країнах ЄС

Україна

Показник рівня безробіття в Україні, який би об'єктивно відображав реальну ситуацію на ринку праці, було складно обчислити й до війни, передусім через те, що частина української економіки перебувала в тіні, і велика кількість працівників працювала без офіційного оформлення та сплати передбачених законодавством податків.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну та пов'язані з цим посилення міграційних процесів та оптимізація ресурсів українським бізнесом – переведення працівників на дистанційну фор-

му роботи або відправлення їх у відпустки за власний рахунок на невизначений строк практично унеможливили будь-який облік і обчислення.

В дослідженні², проведеному інтернет-виданням «Економічна правда» на основі розрахунків Національного банку України, Міжнародної організації праці, Київської школи економіки та Міністерства економіки України, кількість безробітних, без врахування осіб, які перебувають за кордоном або на тимчасово окупованих територіях, становило 4,5, 4,1, 3,5 та 2,6 млн осіб – відповідно.

Скільки в Україні безробітних за різними оцінками у 2022 році (млн осіб)

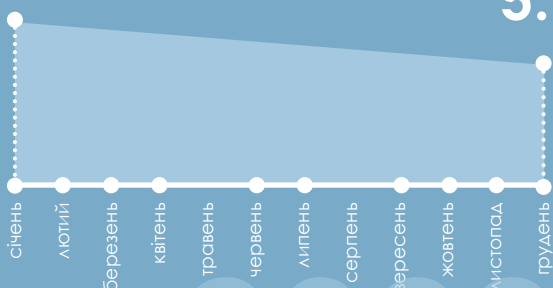
В свою чергу, НБУ за методологією МОП підрахував, що у 2022 році рівень безробіття сягне 28,3%, а в матеріалах до проекту державного бюджету України на 2023 рік йшлося про прогнозований рівень безробіття у 2023 році на рівні 30%.

2

Економічна правда: «Мільйони українців втратили роботу через війну. Звідки вони беруть гроші на життя?»

5.9

5.1

2022

Польща

За даними Центрального статистичного управління³, показник рівня безробіття в Польщі протягом 2022 року зменшився з 5,9 – на початку року, до 5,1 наприкінці року.

3

Główny Urząd Statystyczny: Рівень зареєстрованого безробіття у 1990-2022 рр

Німеччина

За даними німецької компанії, що спеціалізується на ринкових та споживчих даних, Statista⁴, рівень безробіття у Німеччині протягом 2022 року зазнав коливань: від 5,4% на початку року він поступово зменшився до 4,9% у травні, а потім, збільшившись до 5,6% у серпні, повернувся на рівень 5,4% наприкінці року.

4

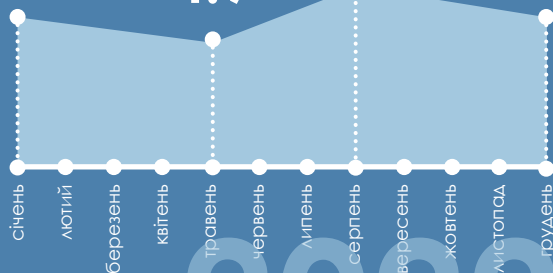
Statista: Рівень безробіття в Німеччині з листопада 2021 по листопад 2022

5.4

4.9

5.6

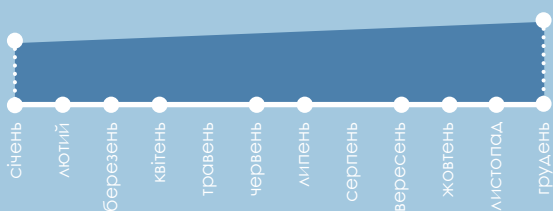
5.4

2022

2.4

2.7

2022

Чехія

За даними Чеського статистичного управління⁵, показник рівня безробіття у Чехії збільшився з 2,4% на початку року до 2,7% наприкінці року.

5

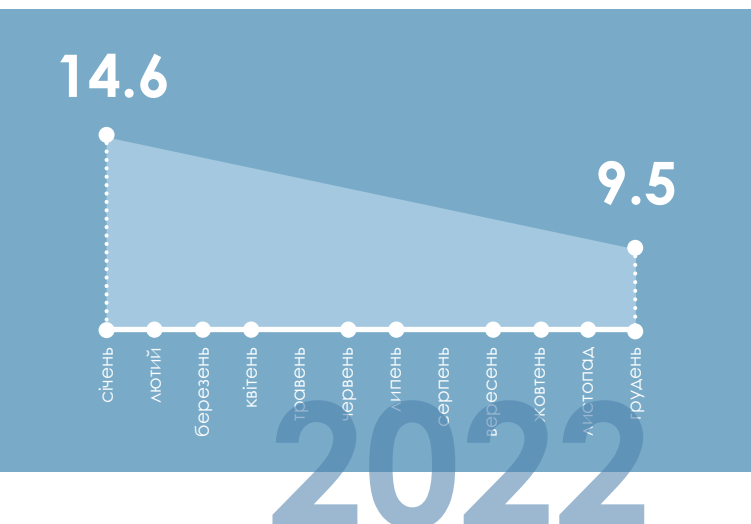
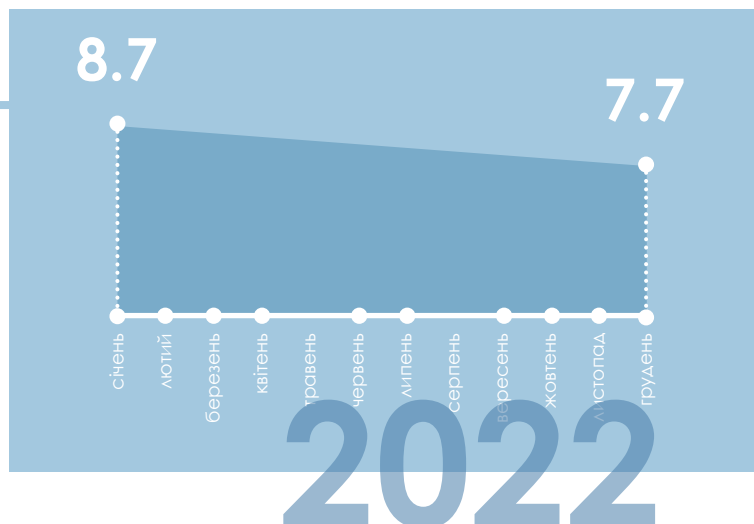
Český statistický úřad: показники зайнятості, безробіття та економічної активності

Італія

За даними Національного інституту статистики, ISTAT⁶, рівень безробіття в Італії протягом 2022 року зменшився з 8,7% на початку року до 7,7% наприкінці року.

6

Istituto Nazionale di Statistica, ISTAT: Зайняті та безробітні

Іспанія

За даними Національного адміністративного департаменту статистики, DANE⁷, показник рівня безробіття протягом 2022 року значно знизився – з 14,6% на початку року до 9,5% наприкінці року.

7

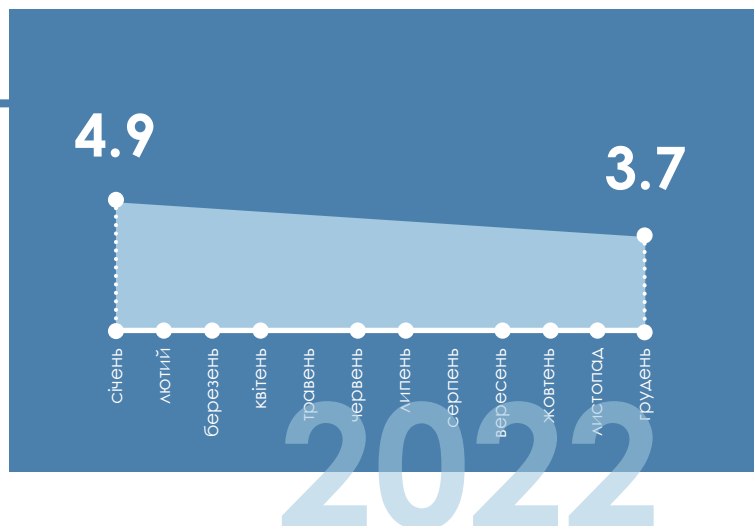
Departamento Administrativo Nacional de Estadística – DANE: зайнятість і безробіття

Болгарія

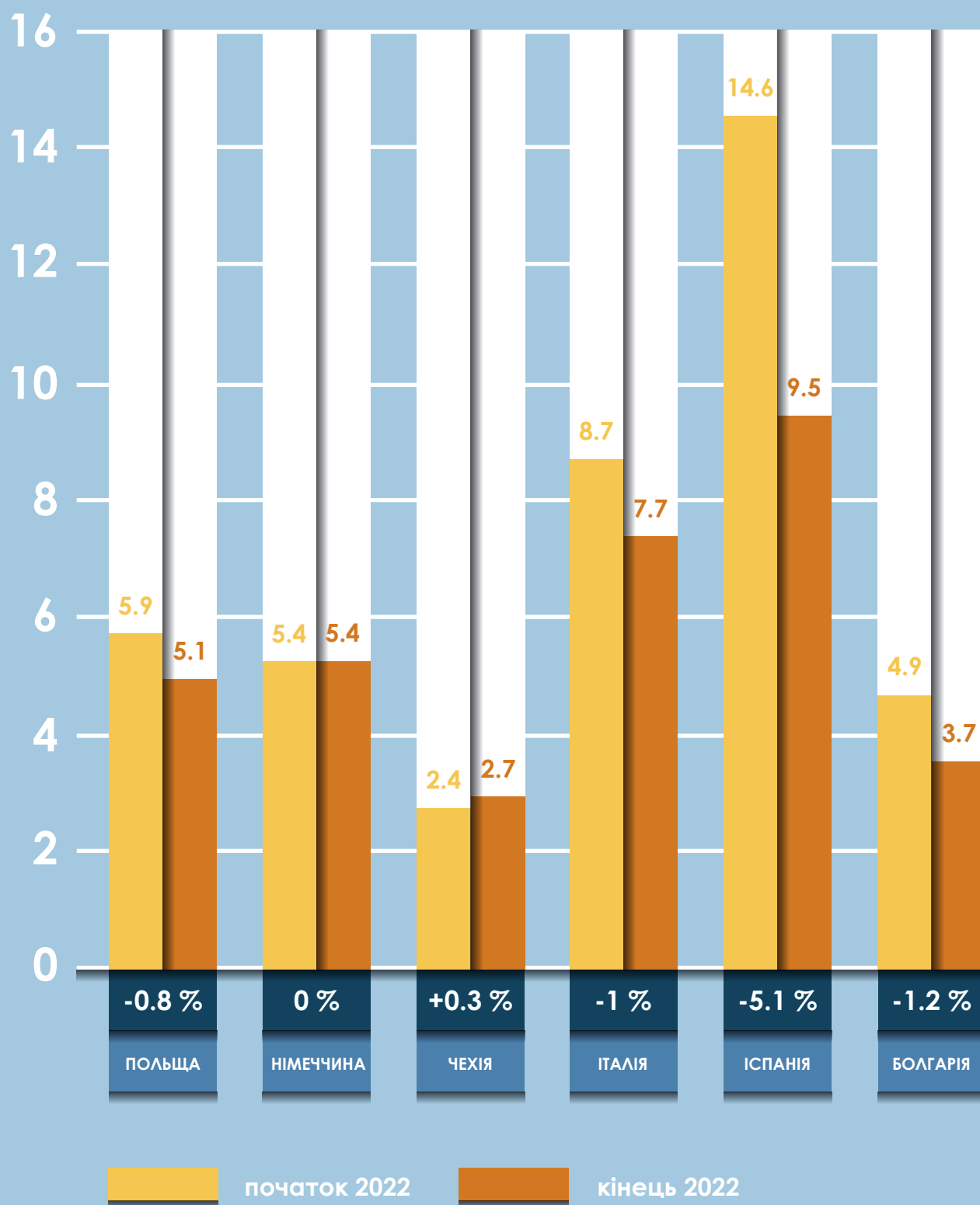
За даними Національного статистичного інституту⁸, рівень безробіття в Болгарії протягом 2022 року зменшився з 4,9% на початку року до 3,7% наприкінці року.

8

Национален статистически институт: безробітні та рівень безробіття – загальнонаціональний рівень; статистичні області

Показники рівня безробіття в деяких країнах ЄС початок і кінець 2022 року (%)

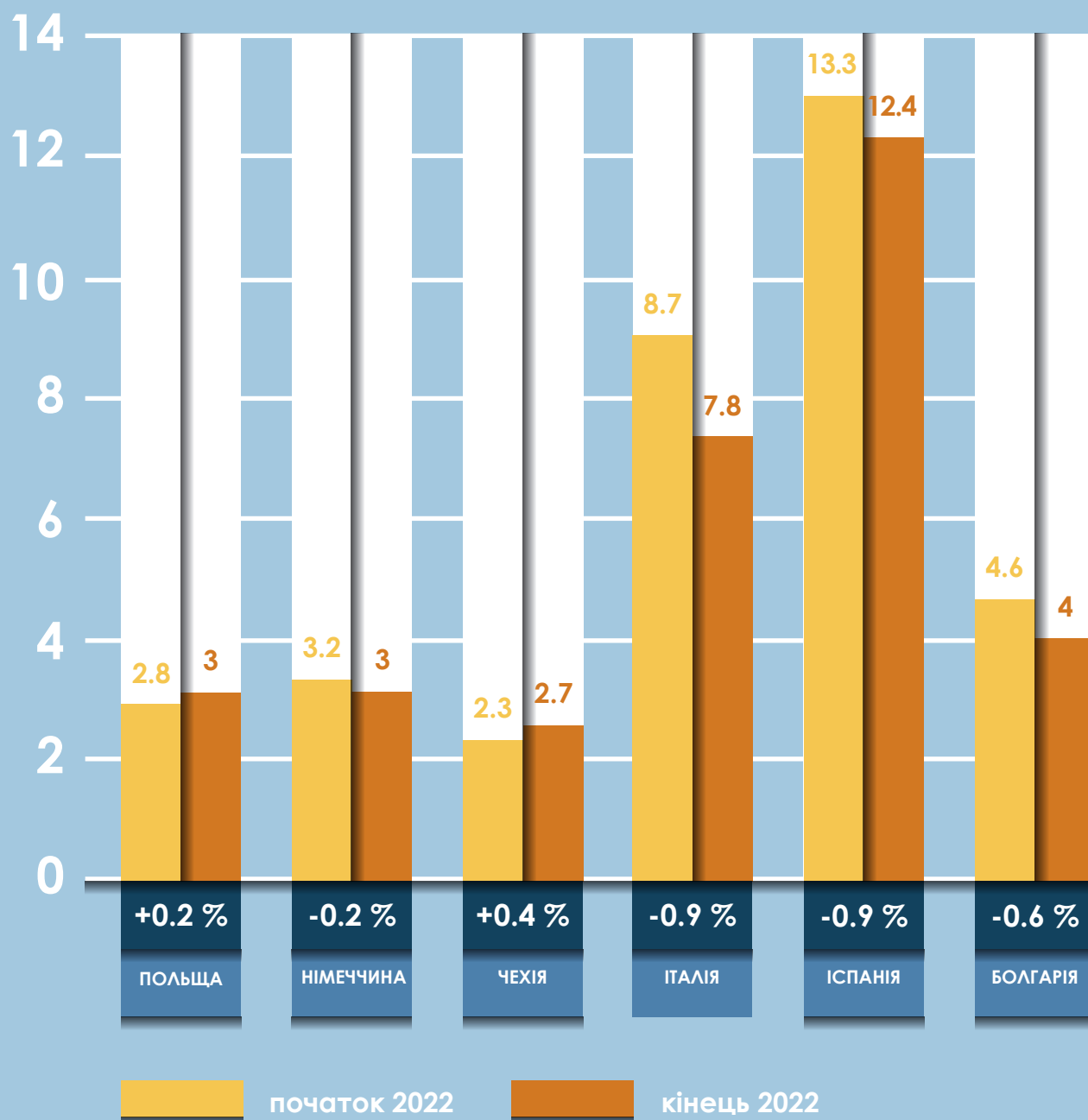

Дані, якими оперує Європейська комісія

Дані статистичної служби Європейського союзу – Eurostat⁹, дещо відрізняються від даних національних служб, однак здебільшого підтверджують позитивну тенденцію до скорочення кількості незайнятого населення в зазначених країнах.

ПОЛЬЩА										
СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД
2.8 %	2.8 %	2.8 %	2.8 %	2.8 %	2.9 %	2.9 %	3 %	3 %	3 %	3 %
488 тис. осіб	479 тис. осіб	479 тис. осіб	480 тис. осіб	485 тис. осіб	493 тис. осіб	402 тис. осіб	508 тис. осіб	517 тис. осіб	517 тис. осіб	512 тис. осіб
НІМЕЧЧИНА										
СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД
3,2 %	3,1 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %
1.367 млн. осіб	1.341 млн. осіб	1.324 млн. осіб	1.316 млн. осіб	1.318 млн. осіб	1.324 млн. осіб	1.331 млн. осіб	1.333 млн. осіб	1.329 млн. осіб	1.324 млн. осіб	1.317 млн. осіб
ЧЕХІЯ										
СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД
2.3 %	2.5 %	2.3 %	2.5 %	2.4 %	2.4 %	2.4 %	2.4 %	2.3 %	2.2 %	2.7 %
123 тис. осіб	132 тис. осіб	119 тис. осіб	131 тис. осіб	129 тис. осіб	125 тис. осіб	126 тис. осіб	1.333 тис. осіб	117 тис. осіб	115 тис. осіб	141 тис. осіб
ІТАЛІЯ										
СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД
8.7 %	8.5 %	8.3 %	8.2 %	8.1 %	8 %	8 %	8 %	7.9 %	7.9 %	7.8 %
2.165 млн. осіб	2.127 млн. осіб	2.086 млн. осіб	2.067 млн. осіб	2.020 млн. осіб	2.019 млн. осіб	1.992 млн. осіб	1.985 млн. осіб	1.986 млн. осіб	1.976 млн. осіб	1.960 млн. осіб
ІСПАНІЯ										
СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД
13.3 %	13.3 %	13.2 %	12.9 %	12.6 %	12.6 %	12.6 %	12.7 %	12.7 %	12.5 %	12.4 %
3.109 млн. осіб	3,104 млн. осіб	3.098 млн. осіб	3.020 млн. осіб	2.955 млн. осіб	2.949 млн. осіб	2.952 млн. осіб	2.956 млн. осіб	2.962 млн. осіб	2.916 млн. осіб	2.893 млн. осіб
БОЛГАРІЯ										
СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД
4.6 %	4.6 %	4.6 %	4.5 %	4.5 %	4.4 %	4.2 %	4.1 %	4 %	4 %	4 %
149 тис. осіб	150 тис. осіб	149 тис. осіб	145 тис. осіб	145 тис. осіб	142 тис. осіб	138 тис. осіб	135 тис. осіб	132 тис. осіб	130 тис. осіб	129 тис. осіб

Показники рівня безробіття в деяких країнах ЄС початок і кінець 2022 року (%)

Відтак проведене порівняння відомостей з різних джерел дозволило з'ясувати, що міграційні процеси, а саме масовий виїзд українців в зазначені країни, мали

незначний вплив на рівень безробіття в країнах ЄС, хіба що не дозволили покращити показники позаминулого року в таких країнах як, Польща, Чехія та Німеччина.

Соціальні виплати по безробіттю

Україна

Розмір виплат по безробіттю в Україні для застрахованих осіб, молоді та внутрішньо переміщених осіб є різним.

Для застрахованих осіб розмір виплат залежить від страхового стажу (як загального, так і протягом останніх 12 місяців до дати реєстрації особи як безробітної), середньої заробітної плати та тривалості періоду безробіття (перші 90 днів – 100% визначеного розміру, наступні 90 днів – 80%, далі – 70%).

Для громадян зі страховим стажем менше 6 місяців протягом року, що передуює реєстрації особи як безробітної, виплачується допомога в мінімальному розмірі 1000 грн.

Для громадян зі страховим ста-

жем від 6 місяців мінімальний розмір такої допомоги становить 1800 грн, а максимальний – у 2022 році складав 9750 грн, а починаючи з 1 січня 2023 року – розмір мінімальної заробітної плати, який нині становить 6700 гривень.

Для молоді, яка лише закінчила навчання в закладах загальної середньої, професійної, фахової та вищої освіти чи звільнилася із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби розмір допомоги становить 1000 грн.

Для внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають на територіях, де ведуться воєнні дії, на тимчасово окупованих територіях, оточених (заблокованих територіях) допомога становить 1800 гривень.

Польща

Фінансова допомога по безробіттю в Польщі може надаватися упродовж 6 місяців або року. На тривалість виплат впливає рівень безробіття в регіоні.

Розмір виплат для застрахованих осіб залежить від стажу роботи безробітної особи і тривалості її безробіття¹⁰:

■ до 5 років трудового стажу – 80% допомоги по безробіттю. У грошовому виразі перші три місяці 1043,3 злотих (або 223 євро), решту місяців – 819,3 злотих (або 175 євро);

■ від 5 до 20 років – 100% соціальної допомоги по безробіттю. Перші три місяці 1304,10 злотих (або 279 євро), решту місяців – 1024,1 злотих (або 219 євро);

■ понад 20 років – 120% соціальної допомоги по безробіттю. Перші три місяці 1565 злотих (або 335 євро), решту місяців – 1229 злотих (або 263 євро).

При цьому, на дитину до 6 років або дитину-інваліда до 18 років безробітному виплачується додаткова допомога у сумі 652,1 злотих (або 140 євро).

Громадяни України, які втратили роботу в Україні через військові дії та отримали статус тимчасового захисту в Польщі, можуть стати на облік в центрах

зайнятості й отримувати усі види допомоги та підтримки, однак на фінансову допомогу по безробіттю розраховувати не можуть. На соціальні виплати по безробіттю мають право лише українські громадяни, які легально працювали на території Республіки Польща не менше 6 місяців, що передували моменту реєстрації як безробітній.

10

Obowiązujące stawki, kwoty i wskaźniki.
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Німеччина

В Німеччині існує два види допомоги по безробіттю¹¹.

Допомога по безробіттю 1 (B1) залежить від стажу роботи та суми заробітної плати (суми сплачених страхових виплат) за останній рік, яку до настання безробіття отримувала застрахована особа. Розмір B1 становить близько 60% середньої чистої зарплати за останній рік перед безробіттям, для осіб з дітьми – 67%.

Максимальна сума виплати для осіб без дітей становить близько 2 600 євро, для осіб з дітьми – 2 900 євро.

Тривалість отримання такої допомоги залежить від стажу роботи та віку застрахованої особи. Мінімальна тривалість 6 місяців, максимальна – 24 місяці.

Допомога по безробіттю 2 (B2) є соціальною виплатою, яка не залежить від сплачених внесків і надається громадянам за відповідної потреби.

Розмір соціальної виплати по безробіттю B2 залежить від віку особи, її сімейного статусу та майнового стану¹². З 2023 року розмір такої допомоги становить:

¹¹ Arbeitslosengeld I: Die finanzielle Durststrecke überbrücken

¹² Wo kann ich Arbeitslosengeld berechnen und was bekomme ich? WAZ

¹³ Unterstützung für Geflüchtete aus der Ukraine. Bundesagentur für Arbeit

■ для дорослої саодиокої особи – 502 євро,

■ для дорослої особи, яка живе у шлюбі – 451 євро.

Крім того, допомога по безробіттю B2, у разі якщо батьки отримують таку допомогу, також надається на кожду дитину, а її величина залежить від віку дітей:

■ до 5 років – 318 євро,

■ від 6 до 13 років – 348 євро,

■ від 14 до 17 років – 429 євро,

■ від 18 до 25 років, якщо вони не одружені і проживають разом з батьками – 402 євро.

Крім того, саодиоким матерям надається додаткова доплата у розмірі від 12 до 60% соціальної допомоги по безробіттю B2, яка залежить від віку та кількості дітей.

Громадяни України, які втратили роботу в Україні через військові дії та отримали статус тимчасового захисту в Німеччині, та їхнім дітям, надається соціальна допомога по безробіттю B2¹³. Також українські матері з дітьми, які проживають в Німеччині без чоловіка, отримують додаткову доплату на дітей як саодиокої матері.

Чехія

Рівень виплат по безробіттю у Чехії залежить від величини середньої заробітної плати перед настанням безробіття та тривалості безробіття¹⁴:

- 1-2 місяці – 65% середньої заробітної плати,
- 3-4 місяці – 50%,
- решту місяців – 45%.

Максимальний розмір допомоги по безробіттю у 2022 році складав 21 488 чеських крон або 884 євро, а максимальна допомога при перенавчанні (перекваліфікації) – 24 081 крон або 990 євро.

Соціальна допомога по безробіттю для осіб, які перебували на заміщенні трудових відносин (догляд за дитиною до 4 років чи непрацездатність після закінчення трудових відносин) або у разі неможливості документального підтвердження власних доходів становить:

- 1-2 місяці – 15% середньої заробітної плати (5557 крон або 228 євро),
- 3-4 місяці – 12% середньої заробітної плати (4446 крон або 183 євро),
- решта часу – 11% середньої заробітної плати (4075 крон або 166 євро).

Громадяни України, які втратили роботу в Україні через військові дії та отримали статус тимчасо-

вого захисту в Чехії, мають право на отримання фінансової допомоги¹⁵, яку виплачує Центр зайнятості.

Щомісячний розмір гуманітарної фінансової допомоги залежить від місяця проживання в Чехії, за який український біженець звертається про допомогу після отримання тимчасового захисту.

Перші півроку розмір допомоги становить 5 000 крон або 205 євро на особу, включаючи дітей. Починаючи з сьомого календарного місяця розмір допомоги залежить від віку особи. Для дітей до 18 років щомісячний розмір гуманітарної допомоги становить 3 320 крон або 137 євро, а для осіб старше 18 років – 4 620 крон або 199 євро.

14

[Podpora v nezaměstnanosti 2022: kdo si polepší? FINANCE.cz](https://finance.cz)

15

[Pomoc pro občany Ukrajiny a jejich zaměstnavatele. Úřad práce ČR](https://www.uzprace.cz/)

photo by Helena Janáková Kocová

Італія

Допомогу по безробіттю (NASpI) в Італії можливо отримувати за умови сплати страхових внесків на випадок безробіття тривалістю не менше 13 тижнів, протягом останніх 4 років, що передували настанню безробіття.

Максимальна величина допомоги по безробіттю у 2022 році становить 1335,40 євро¹⁶. NASpI виплачується щомісяця протягом максимум 2 років. Фактично, виплачується за період, що дорівнює половині тижнів сплати внесків за останні 4 роки, максимум до 24 місяців.

Водночас величина цієї допомоги може зменшуватися, якщо особа припинила трудові відносини за власним бажанням. Випадки звільнення за власним бажанням, за яких дозволено отримувати допомогу по безробіттю визначені законом. Так, розмір допомоги зменшується:

■ на 3%, починаючи з четвертого місяця – для осіб, які звільнилися за власним бажанням до кінця 2021 року;

■ на 3%, починаючи з шостого місяця – для осіб, віком до 55 років та які звільнилися за власним бажанням з початку 2022 року;

■ на 3%, починаючи з восьмого місяця – для осіб віком старше 55 років та які звільнилися за власним бажанням з початку 2022 року.

Громадяни України, які втратили роботу в Україні через військові дії та отримали статус тимчасового захисту в Італії, не мають права на отримання NASpI, оскільки не сплачували страхових внесків.

16

NASPI 2022 2023: requisiti, durata, calcolo, domanda, novità. TI SONSIGLIO

Іспанія

Величина допомоги по безробіттю в Іспанії залежить від сплачених страхових внесків та тривалості безробіття¹⁷. Щоб мати право на отримання такої допомоги необхідно сплачувати страхові внески щонайменше 1 рік.

За таких умов допомога призначається на 4 місяці. Цей період може збільшитися до 24 місяців, якщо особа сплачувала внески не менше 6 років. Перші пів року допомога виплачується у розмірі 100% від встановленої суми, решту часу величина встановлених виплат зменшується на 50%.

Мінімальна величина допомоги становить 540,42 євро на місяць, у разі наявності дітей вона становить 722,81 євро на місяць. Максимальна величина допомоги по безробіттю становить для осіб без дітей – 1182,17 євро, у разі наявності однієї дитини – 1351,05 євро,

двох і більше дітей – 1519,93 євро.

Громадяни України, які втратили роботу в Україні через військові дії та отримали статус тимчасового захисту в Іспанії, також можуть реєструватися в центрах зайнятості для отримання послуг з працевлаштування, курсів підготовки до працевлаштування та інших послуг. Але отримувати допомогу по безробіттю не можуть через відсутність сплачених страхових внесків.

17

Requisitos para cobrar el paro, duración y cuantía. Cuestiones Laborales

Болгарія

Розмір допомоги по безробіттю в Болгарії розраховується поденно. Щоденна грошова допомога по безробіттю виплачується у розмірі 60 відсотків середньоденної заробітної плати або середньоденного страхового доходу, на який сплачено страхові внески за останні 24 календарні місяці, що передують місяцю припинення страхування.

Ця величина не може бути меншою від мінімального та більшою від максимального денного розміру допомоги по безробіттю, визначеного законом про бюджет державного соціального страхування на кожний календарний рік.

Мінімальний щоденний розмір допомоги по безробіттю з 1 квітня по 31 грудня 2022 р. – 18,00 левів (9,21 євро), при тому, що максимальний щоденний розмір допомоги в цей період сягав 85,71 лева (43,84)¹⁸.

Місячний розмір грошової допомоги по безробіттю визнача-

ється шляхом множення отриманої денної суми на кількість робочих днів у місяці, до якого вона відноситься.

На грошову допомогу по безробіттю можуть претендувати особи, якими протягом останніх 18 місяців перед набуттям статусу безробітного було сплачено страхові внески не менше ніж 12 місяців, при цьому, протягом часу отримання такої допомоги особи є медично застрахованими за рахунок коштів державного бюджету.

При цьому період виплати допомоги залежить від страхового стажу:

■ до 3 років стажу гарантує виплати протягом 4 місяців,

■ від 3 років і 1 дня до 7 років – 6 місяців,

■ від 7 років і 1 дня до 11 років – 8 місяців,

■ від 11 років і 1 дня до 15 років – 10 місяців,

■ понад 15 років – 12 місяців.

Громадяни України, які втратили роботу в Україні через військові дії та отримали статус тимчасового захисту в Болгарії, також можуть реєструватися в центрах зайнятості для отримання послуг з працевлаштування, курсів підготовки до працевлаштування та інших послуг. Але отримувати допомогу по безробіттю не можуть через відсутність сплачених страхових внесків.

